

דבר העורך

כיצד סדר סעודה

שינוי המציאות: רואים באינספור מקומות בחז"ל שסדר הסעודה שהיתה בזמנם, שונה בתכלית מסדר הסעודה של זמננו, ואין לנו את סדרי הסעודה שהיו בזמנם, וכידוע השינוי במציאות לעיתים עלול לגרום לשינוי בהלכה.

מבואר בגמ' (ברכות דף מג.) ומקורו בתוספתא (ברכות פרק ד הלכה ח) "כיצד סדר סעודה" שהיה מהלך מסודר סדר הישיבה,

נטילת ידים, מה אוכלים ושתיים

לפי שלבי הסעודה, סדר הכיבודים וחשיבות ההגשה על ידי שמש, והיו יושבים מסובין על כורסאות ומיטות כמו בליל הסדר, והשולחן הוגש לפנייהם ועליו האוכל, וכאשר סיימו לאכול עקרו את השולחן והמשיכו לשבת בלי שולחן, כמבואר במשנה שהיו מנעירין את השולחן בכדי לסלק את שיירי האוכל, והשולחן שימש כמו מגש להגשת האוכל למסובין, ובליל הסדר היו עוקרין את השולחן כדי להתמיה את התינוקות.

לעומת זאת כיום צורת הסעודה, שיושבין זקופין ליד השולחן, ולא עוקרים את השולחן אלא מגישים אוכל על גבי השולחן, וקשה כיום לעשות הסיבה לליל הסדר בדרך מלכות ונחות כפי שהיה בעבר. וכן מצוי שעוברים ממאכל אחד למשנהו, ולא מבדילים בין המנות כל כך, וזה הפשט בתוס' שכיום אין אנחנו מסיחים דעתנו מן הפת, כי כיום המציאות היא שבאמצע הפת אוכל ממאכלים אחרים, וכשאוכל מאכלים אחרים, עדיין לא הסיח דעתו מן הפת.

ומובן היטב מחלוקת הפוסקים האם בסעודות גדולות, לרוב חשיבות הסעודה, חוזרים למה שהיה פעם בכל סעודה, שבזמן שמסלקים את הפת ועוברים למנה עיקרית שוב לא יאכל כלום מהפת, או שמכל מקום עדיין דעתו על הפת.

וזה יסוד הפולמוס שלפנינו בדין קיפול שולחנות בחתונה, מצד אחד קיפול עשרות השולחנות וסילוק תכולתם בכדי לפנות מקום לרחבת הריקודים נחשבת כעקירת השולחן שהיתה בזמן הגמ', ובמציאות לסועדים אין מקום לשבת. מאידך אין בפעולה את המשמעות של עקירת השולחן שהיתה בזמן הגמ', שאין מסיחים דעת מהסעודה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ריקודים באמצע הסעודה'

סילוק הפת ועקירת השולחן

תקציר: סדרת המאמרים בנושא 'סעודה כהלכה': הגיליון הראשון בסדרה מספר 432, בנושא 'אכילה לפני הסעודה'. הגיליון השני מספר 433 בנושא 'משקאות בסעודה'. הגיליון השלישי מספר 434 בנושא 'מנת פתיחה בסעודה'. הגיליון הנוכחי 435 בנושא 'ריקודים באמצע הסעודה'. והגיליון הבא האחרון בסדרה מספר 436 בנושא 'קינוחים בסוף הסעודה'.

כיצד מרקדין: מצוי בסעודות של חתונות, שמסלקים את השולחנות בכדי שיהיה מקום עבור הריקודים; בתחילת השמחה, כאשר החתן נכנס לאולם בין המנות, בדרך כלל משאירים את רוב השולחנות, בשלב זה אין שאלה - כי מיד אחרי הריקודים ממשיכים את הסעודה.

השאלה מתחילה, לאחר שהסועדים סיימו את אכילת המנה עיקרית, ולכבוד שמחת הריקודים עם החתן מפנים את רוב השולחנות לפני ברכת המזון (הנהוגים לברך קודם ברכת המזון, ואח"כ סילוק השולחנות וריקודים שניים, אין להם שאלה), ונשאר אוכל בשולחן כבוד, כיבוד קל בבר, וכמה שולחנות בסמיכות לבר עבור הסועדים של הבר. והשאלה מתבקשת, האם צריך לברך ברכה ראשונה וברכה אחרונה על המאכלים שאוכל, ועל השתיה ששותה בשעת הריקודים.

1. שלשה כללים בסעודה

שלש שיטות בראשונים: מבואר בגמ' (ברכות דף מא:), ונפסק להלכה ברמב"ם (הלכות ברכות סימן ד סעיף יא), ובשו"ע (סימן קעז סעיף א-ב), שרב פפא חידש ג' כללים בסעודה; א. דברים הבאים בסעודה מחמת הסעודה, לא צריך לברך עליהם, לא לפנייהם ולא אחריהם. ב. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה, צריך לברך רק לפנייהם ולא לאחריהם. ג. דברים הבאים אחרי הסעודה, צריך לברך לפנייהם ולאחריהם. ונחלקו הראשונים בביאור דברי רב פפא, ויוצא מזה כמה נפק"מ להלכה.

לשיטת רש"י (ד"ה דברים הבאים, ואילך) א. מחמת

לער בספר יוחק

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת הג"ר שלמה חנן בן הג"ר חיים רוד פערל זצ"ל, זכה להעמיד תלמידים הרבה וללמדם רבר ד' זו הלכה נלב"ע י"ב אלול תשע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

והרא"ש רוב הראשונים אומרים שלא מצוי בזמננו הדין הזה, שאין אנו רגילים למשוך ידנו מן הפת עד ברכת המזון, היינו רק בסתם סעודה, למרות שגומרים את הסעודה, אין רגילים לסלק את הפת מעל השולחן, אבל בסעודות גדולות מצוי שרגילים לסלק את הפת מהשולחן, וטעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם.

ונפסק ב**שו"ע** (סימן קעז סעיף ב, ובבאר הגולה ובמשנ"ב שם), כשיטת התוס' והרא"ש, שהמנהג היה בזמן חכמי הגמ', שהיו מושכים ידיהם מאכילת הפת, וקובעים עצמם לאכילת פירות ושתייה, וכל מה שאכלו ושתו אז, בין דברים הבאים מחמת הסעודה בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, צריכים ברכה לפנייהם ולאחריהם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שנאכל תוך עיקר הסעודה. ומסיים השו"ע, שדין זה אינו מצוי בינינו, שאין אנו רגילין למשוך ידנו מן הפת עד ברכת המזון.

ומבאר **ביאור הלכה** (שם ד"ה שאין), שנחלקו הנושאי כלים בכוונת השו"ע, לדעת ה**לבוש** כוונת השו"ע גלות הטור, שרק בסעודות רגילות אין מסלקין בעצמנו מן הפת, אבל בסעודות גדולות אנחנו כן רגילים למשוך ידנו מן הפת, ואין דעתנו לאכול מהפת. אפילו שמניחין פרוטות על השולחן.

מאיירך לדעת ה**ב"ח** (סעיף ב), וה**מגן אברהם** (ס"ק ז), וה**אליה רבה** (ס"ק י), וה**חיי אדם**, כוונת השו"ע שלעולם דעתנו על הפת, והוסף החיי אדם שכן המנהג.

ומכל מקום אם סילק את השולחן, מבואר במג"א הביאו **ביאור הלכה**, שחייב בברכה.

וכתב הביאור הלכה, שמחלוקת הפוסקים תלויה במחלוקת הראשונים, לדעת ה**כלבו** (דף יז): וה**רשב"א** (דף מא: ד"ה אמר), ו**תלמידי רבינו יונה** (דף כט: ד"ה מיהו), תלוי בסילוק השולחן, שדוקא בימיהם שהיו מסלקין השולחן והיה נראה כסעודה אחרת, אבל אנו לא מסלקין את השולחן, ותמיד דעתנו על הפת, ולא הזכירו הסרת הפת, ולכן גם בסעודות גדולות נחשב המשך הסעודה. אבל **בר"ח שהובא באור זרוע**, ו**ערוך**, וה**רמב"ם**, ו**תוס' רבינו יהודה**, וה**רא"ש**, וה**הגהות מיימוניות**, ו**שאר הראשונים**, שלא הזכירו 'סילוק השולחן', ורק 'משכנו ידיהם מן הפת', אם כן דעתם כהטור, שבסעודות גדולות כן שייך סילוק.

חכמי ספרד: כתב ה**ברכי יוסף** (סימן קעז אות ב) בשם **מהר"ש אלגאזי** במצרים בסיום הסעודה מסלקים את השולחן, ומביאים שולחן אחר טעון פירות, ומניחים עליו גם פרוסה קטנה של לחם על כלי המלח, וצריך לברך על הפירות ברכה אחרונה.

ונחלק עליו ה**כף החיים** (סימן קעז ס"ק יד), שמסתימת דברי השו"ע נראה, שבימי חכמי הגמ' רוח אחרת היתה במ, והטבע שלהם היה, אחרי סיום אכילת הלחם, לא לאכול עוד לחם עד סוף הסעודה, ולכן היו צריכים לברך על הפירות

הסעודה - פירושו מאכלים שבאים לפת את הפת. ב. שלא ממת הסעודה - ידיה, שבא למזון ולא לפת את הפת. ג. לאחר הסעודה - פירות שרגילים לבוא לאחר הסעודה, אפילו אם מושגים באמצע הסעודה, צריך לברך עליהם ברכה ראשונה כי אינם מלפתים את הפת, וברכה אחרונה, כי לא מזין.

לשיטת **תוס'** (ד"ה לאחר הסעודה), וה**רא"ש** (ברכות פרק ו סימן כו), וה**מרדכי** (סימן קלה), וה**סמ"ג** (עשין כז קיא סוף ג), וה**הגהות מיימוניות** (פרק ד אות כ), ו**תלמידי רבינו יונה** (דף כט: מדפי הר"ף ד"ה ומיהו): א. מחמת הסעודה - פירושו בשר ודגים וידיה וכדומה. ב. שלא מחמת הסעודה - פירות. ג. לאחר הסעודה - מאכלים שבאים לאחר שמשכו ידיהם מן הפת קודם ברכת המזון, אפילו מאכל שרגיל לבוא מחמת הסעודה (כגון בשר ודגים), אינו נפטר בברכת הפת, וצריך ברכה לפנייהם ולאחריהם.

לשיטת ה**רשב"א** (ד"ה שלא מחמת סעודה), שלושת הכללים של רב פפא, מתייחסים רק לאכילת פירות, כגון תאנים וענבים; א. מחמת הסעודה - פירות שבאים לפת, אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם. ב. שלא מחמת הסעודה - פירות שלא מלפתים ודרכם לבוא תוך הסעודה, מברך רק לפנייהם ולא לאחריהם. ג. לאחר הסעודה - כיון שסילק ידו מן הפת, צריך לברך על כל סוגי הפירות לפנייהם ואחריהם.

ומחדש ה**רשב"א**, שכל זה רק בפירות, אבל בשר ודגים וכדומה, אפילו שאוכלם אחר הסעודה, אין מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם, כי הם בעצמן מזון הן, ואינן באין לקינוח סעודה אלא להשביע, והן בעצמן מן הסעודה, ופת פוטרת כל מה שבא למזון ולשבע.

בזמננו: כתבו **תוס' והרא"ש** (שם) שהדין השלישי אינו מצוי בינינו, כיון שאנחנו לא מושכים ידנו מן הפת עד אחר ברכת המזון, וכל שעה שאנו אוכלין פירות או שום דבר קודם ברכת המזון, דעתנו לאכול עדיין פת.

וב**תלמידי רבינו יונה** (שם) כתבו אותו דין מטעם אחר, שבזמננו היו נוהגים לעקור השולחנות קודם ברכת המזון, ולכן נראה כסעודה אחרת, אבל בזמננו שאין מסלקין השולחן, למרות שסיימו לאכול, כל זמן שלא בירכו, נחשב כמו בתוך הסעודה.

2. שיטות הפוסקים להלכה

היסח הדעת: הלכה פוסק ה**טור** (סימן קעז) את הדין השלישי של רב פפא כשיטת התוס' והרא"ש, שאם הביא לאחר הסעודה לפני ברכת המזון, בין מאכלים שבאים מחמת הסעודה בין מאכלים שאין באים מחמת הסעודה, כמו שרגילין היום בסעודות גדולות, לאחר שמושכין ידיהן מן הפת מסירין אותו, ועורכין השולחן בפירות ובמיני מגדים ושתייה, צריך לברך בין לפנייהם בין לאחריהם.

ופירש ה**בית יוסף** (סימן קעז) כוונת הטור, למרות שתוס'

היוצא בתי ניסן

הודעה חשובה ומשמעות
בעקבות הצלחה הגדולה אשתוקר
ולאור הבריקות הגבוה
שמנחים אנו להודיע כי גם השנה יתקיים אירע
יום עיון במגמות הלכתיות בארץ

סיור לימודי הלכתי

בשילוב מעמד ברכת האילנות ברוב עם

יום העיון יתקיים ביום 2 ריש ניסן תשפ"ד
ביום השעת 11:00 בבוקר עד השעה 1:30 בצהריים.
מבתום ימי המדשר לללכה בהרוישות - אמות איש
רוחב המלמד ו בכביסה לשכונת הר נוך ירושלים

12:00 האנו רבי יוסף אפרוד שליט"א
דאש בת המדשר
רצילי רפס חבליטה יסודית מעשרות ועור
אכא רצילי רפס בענת בחיבר

12:45 סיוך בענת ביתוד ולישוד הלכות
כלאש לעששה בענת הבית
על יחי הבר אלחונ קיעון שליט"א
מחיב רפסי המלא ששנת השוד

13:30 נשילת המעמד
וחצילת מענה בדרכי בית המדשר

11:00 התנגנות בענת בית המדשר

11:30 סיכום הלכות ברכת האילנות
והודעה בעשיון

11:45 מעמד ברכת האילנות ברוב עם
מזיונו המשמעותי ההדאי
ר בניגון פניקל שליט"א

סדר היום:

הודעה בקו הילכתא 02-5377-085 שלוחה 10
אכל מערות דרוריו פלסו עופת הילכתא
מספר המעמדות מנבל הרדעי-לרעסא המדשרה פן ערעפאם | רכסו עמלו חבורת ביום המעמד

ושמרתם את המצפה

הודעה חשובה לציבור המדקקים בהלכה
בעדה יתקיים שיעור הלכתי חשוב מאוד הנוגע לעמשה

בענין

מצפה כהלכתה

אפיית המצה המהודרת
באופן פרקטי ומעשי

ע"י הרה"צ ר יצחק שטראוס שליט"א

אורת האפיית שריותה נרונה בעבר | פודת האפיית כיום | הגדלים באפיית האפייה המבוארת
בחבורות | תולדי האפייה מבצות מנגנה מבנות ד' | הגדיות ועורי הברשות | המגשלות שיש
לדורה מהם בשעת האפייה | הודרים ודוקוקים המקבילים בחבורות

השיעור יתקיים אירע ביום תמישי פרשת שמיני בין אורב בר תשפ"ד
בין השעות 3:00 - 2:00 בצהריים
בביהמדר פניקל קרלי רובח חסידי קרלי ו שנות בית ישראל ירושלים

שמעו ותודו נבשכם

9 שם רב חרשונו קלכל חבורת על השיעור מדיי יום תמישי בשעת הבוקר - הדרשה בקו השיעורים 02-5377-085 שלוחה 9 שם

מועון שיעורים כלכאם חבליטה המעמדות לרוב לזכר ליכס על חובי התורה
אם אין ספוד או רובה חליטה השיעורים בבתים אבהם מקומות קבועים הריפת הריפת שלכם
ועי עשיו ועל וכלי רבואות השיעורים רוב וריס וכלי 085-312-6084

רוב המצוי לשיעור ור כלל השיעורים המעמדות קרלי רובח חסידי קרלי ו שנות בית ישראל ירושלים
לרשימת ערעול יום ששן לרוב שיש חסידי
ביתום קרלי רובח חסידי קרלי רובח חסידי קרלי ו שנות בית ישראל ירושלים

הרבה ראשונים חולקים, וכמבואר ברשב"א, וכן באשכול בשם רב האי גאון (בפירושו הראשון כפשטות הסוגיא), שרק בפרות יש עקירת השולחן, אבל בדייסא בשר ודגים שבאו לאחר הסעודה או צריכים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם, שהם עצמם מעיקר הסעודה שבאים להשביע.

ומסקנת הביאור הלכה לחלק בין המאכלים, אם אוכל אחרי הסעודה פירות, טעונים ברכה שאינם מעיקר הסעודה, ואפילו בשר ודגים שבאים ללפת כיוון שהסיח דעתו מן הפת גם המלפת טעון ברכה, אבל אם אוכל תבשיל דייסא אחרי הסעודה יש שיטות בראשונים שאינו טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו, כדון דברים הבאים מחמת הסעודה, וספק ברכות להקל, ולפי מה שבבואר באחרונים (סימן רח סעיף יז) שאם בירך על דייסא ברכת המזון יצא, טוב שיכון לפוטרו בברכת המזון.

ותמה החזון איש (סימן כז ס"ק ד) על הביאור הלכה, מכך שהראשונים השוין בין בשר ודגים לדייסא, ועל הצד שלא צריך לחזור ולברך, הוא הדין בכל הדברים הבאים מחמת הסעודה.

נקודה נוספת מבוארת בדברי החזון איש (סימן כז ס"ק ב), שכל המחלוקת בין תוס' והרא"ש לרשב"א הוא רק בקבע עצמו לאכול פירות, אבל אם סילק את השולחן ולא קבע עצמו לאכילת פירות, וממשיך לאכול בשר ודגים דברים הבאים מחמת הסעודה, לא צריך לברך לכ"ע. ודייק כדבריו במגילת ספר (סימן כו אות י), מלשון השו"ע שהדגיש 'היו

ברכה אחרונה, לא כן הטבע שלנו שאין אנו מושכין ידינו מהפת לגמרי, ואם יגישו לחם יאכלוהו גם בהמשך הסעודה, ולכן אין מברכים אחרי אכילת הפירות אפילו אם סילקו את השולחן והגישו שולחן פירות חדש.

ומוסיף הכף החיים, כיוון שנחלקו הפוסקים בדין בזמן הזה, אין לברך אחריהם מספק. ועוד שבדיעבד ברכת המזון פוטרת כל מיני פירות. ומכל מקום לכתיחילה ראוי להחזיק אצלו פת, ולכוין שאין מסיח דעתו מהפת עד ברכת המזון.

ולדעת הבן איש חי (שנה ראשונה פרשת נשא סעיף י), אם משכו ידיהם מן הפת, צריכים לברך על כל מה שמגישים לשולחן אפילו מאכלים הבאים למזון ושובע, ולכן המנהג להניח פת על השולחן עד ברכת המזון להיכר שלא משכו ידיהם מן הפת. וירא שמים לא יסתפק בזה, אלא יאכל מעט מהפת סמוך למים אחרונים, וכן יאכל מעט בעת שמגישים פירות לשולחן. ומנהג יפה ונכון להגיש בסעודות שבת לפני ברכת המזון מעט דגים עם פת.

3. ביאור הלכה וחזו"א

הפסק ההלכה: וכתב הביאור הלכה (שם) שפשטות הטור והשו"ע משמע שבאופן שיש סילוק שולחן, כל המאכלים הבאים אחר הסעודה טעונים ברכה אפילו בדברים הבאים מחמת הסעודה כמו דייסא. וכתוב על כך הביאור הלכה, לענ"ד יש לעיין בזה, כי מה שפסק השו"ע שיש צורך לחלק בין דברים הבאים מחמת הסעודה לדברים שאין באים מחמת הסעודה, היינו רק לשיטת התוס' והרא"ש והרמב"ם, אולם

קובעין עצמם לאכול פירות, משמע שאם לא קבעו, אינו מתחייב בברכה אפילו אם היה עקירת השולחן.

4. סילוק השולחנות בריקודים

שאלה ראשונה: העולה מהביאור הלכה, שגם בזמננו שאין אנו מסיחין דעתנו מהפת כל זמן הסעודה, היינו רק כאשר השולחן נשאר לפניו, אבל כאשר מסלקים את השולחן, ודאי שלכל הדעות נחשב סילוק מן הפת.

ולפי זה דנו פוסקי זמננו, בחתונות שמסלקים את השולחנות עם כל מה שעליהם, יש להסתפק האם נחשב עקירת השולחן, וצריך לברך כעת ברכה ראשונה לפני האכילה וברכה אחרונה אחרי האכילה, על מאכלים שמוגשים בבר אחרי סילוק השולחנות, בין מאכלים שהדרך להגישם בסעודה (בורקס, צ'ולנט, שתיה), ובין קינוחים שהדרך להגישם בסוף הסעודה (פירות, קומפוט, גלידה).

או דלמא לא נחשב עקירת השולחן, בגלל שנשאר אוכל בשולחן כבוד וניכר המשך הסעודה, ומוגש הרבה אוכל בבר, ויש שולחנות ישיבה בצד סמוך לבר, ולא עקר עצמו מן הסעודה אפילו אם בפועל לא יאכל, מכל מקום הסעודה עדיין נמשכת, והרי עדיין לא הגיש מנה אחרונה שמוגשת רק בבר לצד כיבוד קל נוסף, ובדרך כלל ממשיך לאכול ולשתות מהבר.

סברא נוספת, שכל סיבת קיפול השולחנות הוא רק בכדי

שיהיה מקום לריקודים, כי אין מספיק מקום באולם לרקוד כאשר נשאר שולחנות וליציבור ולא נחשב סילוק מהפת, ולכן מאכלים שהדרך להגישם בסעודה, נפטרים בברכת המוציא של קודם הסעודה, וכל המאכלים נפטרים בברכת המזון של אחר הסעודה.

חוזר ומברך: בשו"ת שבט הלוי (חלק

א סימן רה הערות על סימן קעז) מסתפק בזה, שהיה יש כאן עקירת השולחן וגם היסח דעת מאכילת פת, ומצדד להצריך ברכה לפנייהם ולאחריהם.

ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (וזאת הברכה עמוד 78-

79) נחשב היסח הדעת וצריך לברך ברכה לפני האכירה אכילה ושתיה (בהראת את התייחסות לדין שולחן הכבוד, ושולחנות הבר). וכן נוקט בפשיטות הגרמ"מ קרב שליט"א (הלכות יום ביום חלק א פרק יג דין כד), שהקינוחים המוגשים אחרי סילוק הפת בחתונות, טעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם, כי אין מצוי כלל פת לפנייהם, והרי זה סעודה חדשה המוגשת בבר. ואמנם שאוכל קוגל ומיני מזונות יכול לסמוך על ברכת המזון שפורטת מעין ג'.

אינו חוזר ומברך: מאידך לדעת הגרש"ז **אוערבאך**

זצ"ל (הליכות שלמה פסח פרק ט ארחות הלכה 366) והגר"ר **חיים פנחס שיינברג זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד 79-78, שערי הברכה פרק ח הערה טז), הזנת השולחנות לצורך הריקודים, אינה נחשבת סילוק של עקירת השולחן, כי השולחן המרכזי של החתן והשושבינים עומד במקומו, וכל הסעודה נערכת לכבוד הסועדים בשולחן הכבוד.

ועוד, שסילוק השולחנות אינה למטרת גמר הסעודה,

אלא רק בכדי לפנות מקום לריקודים, ואין מסיחים את דעתם מהאכילה, והסילוק והיסח הדעת מן הפת לא קשור לעקירת השולחן בזמננו, כי עקירת השולחן היא לא סיבה בפני עצמה, אלא היכי תמצאי לגלות שגמר את הסעודה, אבל בסעודת יישובין ממשכיכם את הסעודה, ולכן לא מתחייבים בברכה כל זמן שלא מתכוונים לסיים את האכילה.

והוסיף בזאת הברכה (שם) עצה לינצל מכל הספקות, לשמור אצלו מעט פת אפילו פחות מכזית עד סוף הסעודה, כך ודאי לא נחשב שהסיח דעתו מאכילת הפת.

וכן לדעת הג"ר **ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני ברכות עמוד קעא) אינו נקרא סילוק ולא יברך, כי שולחן 'המזרח' קיים, וכן האוכל בבר מצוי לברכה הנוכחים.

וכן לדעת **העמק תשובה** (שו"ת חלק ו סימן כז), אין לברך על המים ששותה בשעת הריקודים, כי השולחן של המחותנים שנשאר עבור סדר ברכת המזון ושבע ברכות, דינו כהנייה מקצת חברים, ועוד שכל המסובים נגררים אחר השולחן כבוד שהם העיקר בסעודה, וגופא בתר רישא גריר. וכתב **במגילת ספר** (ברכות סימן כו אות י), ליישב את מנהג העולם שלא מברכים על האוכל באמצע הריקודים, על פי דעת החזו"א (הובא לעיל), שאינו נחשב לאחר הסעודה, כי לא קובעים עצמם לסעודה אחרת של אכילת פירות ומגדים, אלא ממשכיכם לאכול בעמידה ובדרך ארעי מיני מזון ושובע ונחשב כהמשך הסעודה הקודמת. וצ"ח שכעין זה כתב **בקודש הלולים** (עמוד שני שנח).

חילוקי דינים: לדעת הג"ר **בן ציון**

אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ב סימן יב אות יג), האוכל בחתונה לאחר סילוק השולחנות, אם אוכל פירות צריך לברך עליהם ברכה ראשונה וברכה אחרונה כדעת הברכי יוסף ששיך אצלנו סילוק השולחן, ואם אוכל דברי מזונות, לא מברך לא לפניו ולא לאחריו, וכל שכן אם שותה משקה שאינו צריך לברך עליו, שאין אדם מסיח דעתו מהשתיה, שהרי הוא צמא מחמת הריקודים.

ולדעת הג"ר **צבי ובר שליט"א** (שיעורי ברכות, ובהוראה לרבני הילכתא), אם נשאר רק שולחן החתן, וכלל הציבור לא יושב שם כלל, אינו נחשב שנשאר שולחן שבביל כולם, אלא נחשב סילוק ועקירת השולחן לשאר המסובים וצריך לברך. אך מכיון שבדרך כלל יש בבר עדיין מאכלים שבאים לשובע, הרי יכול להמשיך לאכול בבר, ולכן אפילו על מאכלים שאינם לשובע, לא צריך לברך לאחריהם, כי נחשב שאוכלם באמצע סעודתו, וצריך לברך רק לפנייהם. אבל אם מונח בבר רק פירות וקינוחים, נחשב סילוק סעודה, וצריך לברך לפניו ולאחריו. וכמו כן באופן שבשעת סילוק השולחנות בתחילת הריקודים עוד לא הביאו אוכל בבר, נחשב סילוק גמור, וצריך לברך על הכל ברכה ראשונה ואחרונה.

שאלות דומות: מוקצר הגיליון, לא נספיק לבאר את הדין בשבת ערב פסח, שאוכלים את מאכלי החמץ על מפה חד פעמית, ואח"כ מורידים את המפה, ומגישים על המפה החדשה רק מאכלים כשרים לפסח, האם נחשב כמו עקירת השולחן, כיון שהסיח דעתו מן הפת, או לא כי הסרת המפה

חסי' כהלאכה

מבואר **בגמ'** (בבא קמא דף ל.) האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות. ופירש **בערוך השולחן** (סימן רב סעיף ב) שהכוונה במאכל שיש עליו ספק כגון האם ברכתו 'העץ' או 'האדמה', ומעיקר הדין 'ספק ברכות להקל' וברכה אחת יכול לפטור את המאכל, אבל חסיד מחמיר לפנים משורת הדין ופוטרו על ידי שתי מאכלים אחרים שברכתם ודאי 'העץ' ו'האדמה' בכדי לצאת מהספק.

בהקשר לכך מספר הר"ר **ישראל קורניק שליט"א** **משב"ק אצל כ"ק האדמו"ר הבית ישראל מגור זיע"א** שכל האורחים שהיו מגיעים לבית ישראל, בסעודת שבת בבוקר לאחר שכבר בירכו ברכת המזון, והיו מגישים לאורחים צ'ולנט שהיה בו גם אורז, וכידוע שנחלקו הפוסקים מהי הברכה הראויה על הצ'ולנט עם האורז, ולכן היה מכבד אותם תחילה בשלשה דברים כדי לברך שלשה ברכות, עוגיה לברכת מזונות / בננה לברכת האדמה / יי"ש לברכת שהכל, לפטור את כל הספקות (בטאון אוצר הגנוז אדר ב' תשפ"ד עמוד כה).

מספר **גאב"ד קוממיות - ירושלים הג"ר ישראל יצחק מנדלזון שליט"א** מרבני ארגון תורה ויהדות לעם, וי"ר קרן השביעית, בן זקוניו של הג"ר **בנימין מנדלזון זצ"ל רבה של קוממיות**, פעם אחת אבי מורי ראה אותי עומד לשתות כוס מיץ תפוזים טרי שאמא סחטה עבורי, ושאלני איזה ברכה אתה מברך על זה, והשבתי לו 'שהכל', כמבואר בחזו"א שנקרא זיעה וברכתו 'שהכל', השיב לי אבי, אין הכי נמי, אבל אם אתה רוצה להיות חסיד עדיף לברך 'העץ' על תפוז, ו'שהכל' על סודה, ואח"כ לשתות את המיץ תפוזים.

האכילה של הסעודה עצמה, אפילו שעבר זמן רב אחרי סיום האכילה, אינו מברך על שתייתו.

על פי דברי הבית יוסף, לכאורה צריך להיות הדין כאשר רוקד בסעודת חתונה ושותה מים לצמאו מחמת הריקודים והזיעה צריך לברך, כדון צמא מחמת השיחה, שאינו שותה לצמאו מחמת הסעודה.

אולם לדעת **הגה"ר שיינברג זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד 279-287), והג"ר **צ'ובר שליט"א** (שיעורי ברכות), אין צריך לברך על השתיה באמצע הריקודים, כי הוא צמא גם בגלל האכילה שלפני כן, ונחשב כדברים הבאים מחמת הסעודה.

וכתב **בשערי הברכה** (פרק ח הערה מח), כמדומה שמנהג העולם שאין מברכים על המשקה בסעודה, למרות שנעשה צמא מחמת הריקודים. ומסתימת השו"ע והמשנ"ב שלא הביאו דברי האהל דוד, משמע שתמיד נחשב צמא מחמת הסעודה, וכך הדרך בסעודה שנעשה צמא גם בלי ריקודים, ולכן גם כשרוקד נחשב כבא מחמת הסעודה ופטור מברכה, וצ"ע למעשה. ואם ברור לו שאינו צמא מחמת האכילה כלל, יש מקום לברך על המשקים.

מטעם אחר כתב **הג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל** (שו"ת אור לציון חלק ב סימן יב אות יג) שלא צריך לברך, שאין אדם מסיח דעתו מהשתיה, שהרי הוא צמא מחמת הריקודים.

ויש לציין למבואר **בשו"ע הרב** (סימן קעד סעיף ב) לגבי משקים הבאים מחמת הסעודה, אפילו אם הם קשורים לסעודה מחמת סיבה רחוקה, הם נחשבים טפלים לסעודה ונפטרים בברכת הפת שהיא עיקר הסעודה.

סברא נוספת לא לברך על המשקין באמצע הריקודים, כתב **במגילת ספר** (ברכות סימן כו אות ח), על פי המבואר **בט"ז** (סימן קסח ס"ק י), שאינו תלוי בדעת האוכל, אלא בצורת האכילה לרוב בני אדם, ולכן כיון שרוב בני אדם שותין מים בגלל הצמא שנגרם מהאוכל, לא מברכים עליהם בכל אופן גם כאשר האדם המסוים נעשה צמא מחמת הריקודים.

והסיק **באוצר תשובות** (סימן כקג), שגם אם הצימאון הוא רק מחמת הריקודים אין לברך על המים, ומכל מקום נכון לצאת הברכה מאחר, או שיברך שהכל על מאכל אחר ופטור המים.

היתה רק בגלל חששות חמץ ומצה ולא בגלל שהסיח דעתו מן הפת ואינו דומה לעקירת השולחן.

השאלה מתעצמת, כאשר אוכלים את מאכלי החמץ בזמן היתר אכילת החמץ, וכאשר מגיע זמן איסור אכילת חמץ מורידים את המפה, ועל המפה החדשה אוכלים רק מוצרים כשרים לפסח, האם נחשב הסיח דעתו מן הפת מחמת האיסור לאכול חמץ, או לא כי האיסור הוא בבחינת אריה הוא דרביע עליה (וראה משנ"ב מהדורת דרשו סימן קעז ביאורים ומוספים מספר 17, פסקי תשובות סימן תמד אות יג).

שאלה זוהי, יש מדקדקים ליהזר מאוד בימי הפסח מאכילת שריוה, ואוכלים מצה על מפה חד פעמי, ובגמר אכילת המצה מחליפים מפה, ועל המפה החדשה אוכלים רק את שאר המאכלים, האם נחשב הסיח דעתו מן הפת, כי מקפיד לא לאכול מצה על המפה החדשה, או לא כי בעצם רוצה לאכול, אלא שמפסיק מחמת הזהירות משריוה.

5. שותה באמצע הריקודים

שאלה שניה: מצוי שבשעת הריקודים, נעשה צמא לשתיה, ושותה לצמאו מחמת הריקודים (או מחמת ששתה משקה חריף), ולא כי צמא מחמת האכילה, האם צריך לברך, כי אינו שותה מחמת הסעודה, או דלמא לא צריך לברך, כיון ששותה גם בגלל שצמא מהאוכל.

חובה להדגיש, שאם נניח בשאלה הקודמת שנחשב עקירת השולחן, ודאי שצריך לברך על המשקאות, וכל השאלה מתבססת על ההנחה שלא נחשב עקירת השולחן, האם בזמן הריקודים נחשב שותה לצמאו מחמת הסעודה.

שותה מים לצמאן: מבואר **בגמ'** (ברכות דף מב.) ברך על היין שלפני המזון, לא פטר את היין שלאחר המזון, אלא אם כן קבע סעודתו על היין.

וכתב **הבית יוסף** (סימן קעד ד"ה כתב באהל מועד) בשם **האזהל מועד**, וכן דייק מדברי **הרשב"א** שאם הוא צמא בסעודה מחמת דברים אחרים, ולא מחמת האכילה כלל צריך לברך. וזה הכוונה יין לאחר המזון, שבסוף הסעודה שח הרבה עד שניה צמא, ושותה יין מחמת השיחה ולא מחמת האכילה צריך לחזור ולברך, ורק אם צמא מחמת

סיכום הגיליון:

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 434 בסך 100 שקל מזומן
הבה"ח כמר חיים שלום דייטש ני"ן
שיבה לצעירים באינן ביתר עילית

שאלה: האם צריך לברך ברכה ראשונה ואחרונה על קינוחים בסוף הסעודה?

פירוט הדינים בקינוחים הבאים; סלט פירות חי, פירות מבושלים (קומפוט), רסק פירות, גלידה, קרטיב קרת. והאם תלוי אם הדרך לאכול קינוח בסעודה? והאם מועיל העצה לאכול עם פת (בתחילה), תחילה וסוף, הכל עם פת?
מקורות: גמ' (ברכות דף מא:), **שולחן ערוך** (סימן קעז סעיף א), **מגן אברהם ומשנ"ב ושער הציון** (שם), **הליכות שלמה** (תשרי פרק ה הערה 15), **אור לציון** (חלק ב פרק יב אות יב), **ארחות רבינו** (חלק א עמוד קס), **חוט שני** (ברכות עמוד קסח), **תשובות והנהגות** (כרך א סימן קעז, כרך ו סימן ט), **שבט הלוי** (חלק ו סימן כא), **וזאת הברכה** (עמודים 42, 74, 77, 246).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.
בכדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!
נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחריו יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באמת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

זכות התורה תעמוד

לרפואת הילד אהרן ידידיה בן ציפורה חוה שיחי'
לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
ביורוי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

- א. **בתוך הסעודה:** דברים הבאים מחמת הסעודה כגון בשר ודגים, אין מברך כלל ונפטרים בברכת הפת. דברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון פירות, מברך לפניהם ולא לאחריהם.
- ב. **אחר הסעודה:** דברים הבאים לאחר הסעודה, בין מאכלים שבאים ללפת, ובין הבאים לקינוח, מברך לפנים ולאחריהם. ויש אומרים שאם בא למזון ושובע נחשב המשך הסעודה ואינו מברך.
- ג. **למעשה:** לביאור הלכה על תבשיל דייטא אינו מברך אפילו שנסתלק מהפת. לחז"ל אין הבדל בין דייטא לשאר מאכלים שבאים לשובע, וכל זמן שלא קבע לפירות אינו מברך עליהם.
- ד. **סילוק הפת:** בזמננו אפילו אחר הסעודה אינו חוזר ומברך שאין אנו מושכין דינו מן הפת. ובסעודות גדולות נחלקו הפוסקים האם מושכין דינו מן הפת. ואם סילק את השולחן לכל הדעות חוזר ומברך.
- ה. **כיצד מברך:** בחנתנו שמקפלים את השולחנות לריקודים קודם ברכת המזון, לרוב הפוסקים לא נחשב עקירת השולחן ואינו חוזר ומברך. ויש אומרים שנחשב עקירת השולחן וחוזר ומברך. ויש שחילקו בין סוגי המאכלים כפי שהתאר בתוך הגיליון, והעצה לשמור מעט פת ברשותו שלכל הדעות לא נחשב היסח הדעת.
- ו. **שתייה:** גם השותה לצמאו מחמת הריקודים, נחשב שותה מחמת הסעודה ואינו צריך לברך, ולגבי סילוק מהפת דינו כמבואר בסעיף הקודם.

עדכוני הלכה

אות ה'

הערת הג"ר **דוד שמעון מינצברג שליט"א:** בהמשך למה שהובא (בגיליונות 429, 434 מדור 'דבר העורך') דברי **הבאר היטב** (סימן קפה ס"ק א), שאין אות ה' בברכת המזון, כי כל המברך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא חרון אף לא שצף ולא קצף. יש לציין שמצינו את האות ה' בעל הניסים' לפורים, טף ונשים, וכנראה הכוונה שבעיקר ברכת המזון אינו מופיע, ואילו 'על הניסים' בברכת המזון הוא רק מנהג (משנ"ב סימן רח ס"ק נט).
כעין זה ידוע, שאין בשמונה עשרה אות ה' כי המתפלל בכוונה אין שולט בו חרון אף. ומכל מקום מצינו אות ה' בתחנונים אחריו שמונה עשרה; 'ובמצותיך תרדוף נפשי', וצריך לומר שאינו מעיקר התפילה. אולם קשה שבמוסף שבת יום טוב, מזכירים את המילה מוסף, וצ"ע.

נושא הגיליון הבא:

'קינוחים בסוף הסעודה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ברכת מזל טוב לחבר המערכת
הג"ר שלמה רייזפלד שליט"א לרגל שמחת הבר מצוה לבנו
החשוב יקיר וחכים כמר מרדכי ני"ן
יהי רצון שירוה ממנו ומכל אצאצאיו רוב נחת דקדושה אמן

02-535-0-535 מכון הילכתא

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי
02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום לגרלות, ועוד...

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

02-6507823:פקס